

LA TRAGÈDIA GREGA: LA LUCIDESA DEL DOLOR

LA CIUTAT I LA FRAGILITAT HUMANA.

La tragèdia grega sorgeix en la plenitud del segle V aC, quan Atenes entra en un període d'estabilitat interna i transformacions polítiques que la convertiran en el centre cultural i polític més important del món antic. Aquest període, conegut com el Segle d'Or, és el període en el que la ciutat d'Atenes viurà el seu màxim esplendor intel·lectual, artístic i social. Però no hem de perdre de vista el procés evolutiu de les manifestacions literàries que van plasmar els diferents moments històrics.

Ja hem vist que el segle VIII aC és el moment en què la tradició oral queda fixada per l'escriptura per Homer. És l'època del naixement de les *polis*, les ciutats-estats que constituïran la vida social, política i religiosa de Grècia. En paral·lel, l'alfabet grec s'estén i transforma les relacions humanes quan la paraula deixa de ser oral per convertir-se en memòria escrita.

Entre els segles VII i VI aC, el model de *polis* es consolida. En ella es desenvolupen institucions religioses, polítiques i festives que marcaran el ritme social. A Atenes es posen en marxa un seguit de reformes que obriran el camí cap a un nou model d'organització social més complex. Les reformes de Soló al segle VI aC, les transformacions de Clístenes i, posteriorment el lideratge polític de Pèricles al segle V aC, consoliden un sistema de democràcia directa. Els ciutadans tenen una participació activa en les decisions públiques i la paraula pren un lloc destacat dins dels seus actes de responsabilitat.

En aquest marc, el gènere literari de la tragèdia apareix com la manifestació més privilegiada on els ciutadans i la *polis* queden reflectits i analitzats. És l'eina de reflexió política i moral, on els ciutadans poden veure representats els perills del poder, els límits de la llei, la fragilitat dels judicis humans i les conseqüències inevitables de la desmesura.

La victòria contra els perses¹ –on Atenes va tenir un lloc destacat– va reforçar l'orgull atenenc i la cohesió de la ciutat. No obstant, l'enfrontament amb Esparta (Guerra del Peloponès, 431-404 aC) i la pèrdua de la guerra, va sacsejar profundament la *polis* i va provocar una reflexió sobre la vulnerabilitat de l'ésser humà i l'essència de la *polis*.

Les contradiccions d'emocions (triomf-derrota; confiança-ruïna) marquen la sensibilitat de la població atenenca que es reflecteix en la tragèdia: el ser humà vol dominar el seu destí, però sistemàticament s'enfronta a forces superiors que escapen al seu control.

El teatre –nascut dins del marc de les festes religioses dedicades al déu Dionís– va adquirint una dimensió cívica i educativa. Les representacions teatrals es converteixen en una institució pública i el teatre esdevé un espai de formació moral (*paideia*).

¹ Les Guerres Mèdiques (499-449) van ser una sèrie de conflictes que van enfrontar Grècia i Pèrsia. Entre les victòries gregues més importants estan la de Marató, Salamina i Platea. Aquestes victòries van ser possibles gràcies a diferents aliances: Lliga Hel·lènica (481 aC), formada per Esparta, Atenes i altres *polis*; i la **Lliga de Delos** (478 aC), que agrupava moltes *polis* de l'Egeu amb l'objectiu de continuar la lluita contra Pèrsia, però que amb el temps es convertí en un instrument de l'hegemonia atenenca.

Mitjançant la representació dels mites, els atenencs reflexionen sobre els seus propis conflictes: el poder, la llei, el deure familiar i el destí.

Els grans autors tràgics del segle V aC, Èsquil (525–456 aC), Sòfocles (496–406 aC) i Eurípides (484–406 aC) ofereixen una mirada crítica i realista; presenten déus problemàtics i humans més complexos, contradictoris i vulnerables. Amb aquests autors, la tragèdia deixa de ser una simple narració mítica per convertir-se en una reflexió sobre la condició humana.

LA TRAGÈDIA GREGA COM A GÈNERE LITERARI

ESTRUCTURA, FUNCIO I ELEMENTS ESSENCIALS

ESTRUCTURA FORMAL DE LA TRAGÈDIA

La tragèdia grega presenta una estructura formalitzada al llarg del segle V aC. Cada part compleix una funció específica en la construcció del conflicte i en el seu desenvolupament dramàtic:

- El **pròleg**: és la part inicial que presenta el context, el conflicte i els antecedents necessaris per entendre l'acció. Sol oferir les claus que permetran llegir tota la tragèdia.
- El **parodos**: correspon a l'entrada del cor. És un poema cantat que situa l'espectador en el clima emocional i simbòlic de l'obra.
- Els **episodis**: són les parts dialogades entre els personatges. Constitueixen el nucli dramàtic: aquí s'exposa el conflicte, s'intensifica la tensió i es prenen les decisions que marcaran el destí dels protagonistes.
- L'**estàsims**: correspon a les intervencions del cor entre els episodis. El cor comenta l'acció, reflexiona sobre el seu sentit i representa la veu de la comunitat. Sovint aporta una perspectiva moral o filosòfica.
- L'**èxode**: conclusió de la tragèdia. Aquí es resol (generalment de manera tràgica) el conflicte i es mostra la conseqüència de les accions humanes. El patiment i la derrota revelen la veritat que els personatges no havien volgut veure.

ELEMENTS ESSENCIALS DEL GÈNERE

- El **cor**: és un grup de ciutadans que canta i dansa. Representa sovint la veu col·lectiva, la prudència o la consciència moral de la polis. No només observa, sinó que interpreta i orienta l'espectador.
- Els **personatges**: són pocs i intensament caracteritzats. El protagonista sol estar marcat per una falla o error (*hamartía*) que desencadena la seva caiguda.
- El **conflicte tràgic**: és un enfrontament entre dues forces legítimes, però irreconciliables: llei humana contra llei divina, ciutat contra família, raó contra passió, ordre contra pietat. Cap part no té tota la raó, i això genera la profunditat moral del drama.
- La **hybris**: la desmesura o orgull que porta el protagonista a trencar els límits establerts. És un element central del drama: qui no coneix el seu límit acaba destruint-se.
- La **diké**: la justícia, entesa no com a venjança, sinó com a equilibri de l'ordre natural i social. La tragèdia planteja què és just quan dues lleis entren en conflicte.
- El **destí** (*moira*): representa la part invariable de l'existència. Els personatges són lliures, però el seu marge de decisió sempre està marcat per una necessitat que ultrapassa la voluntat humana.

LA CATARSI: EL SENTIT ÚLTIM DE LA TRAGÈDIA

Segons Aristòtil, la tragèdia provoca una *catarsi*, és a dir, una purificació o alliberament de les emocions. L'espectador, en contemplar el patiment del protagonista, experimenta un procés d'identificació i distanciament alhora que li permet comprendre millor la seva pròpia condició.

Aquesta catarsi no és només emocional, sinó també intel·lectual: ajuda el ciutadà a reconèixer els seus límits i a prendre consciència de la fragilitat i responsabilitat que implica viure en comunitat.

LA TRAGÈDIA COM A REFLEXIÓ I APRENENTATGE

La tragèdia és un gènere que convida a pensar. En posar en escena conflictes humans profunds i irreductibles, ofereix a la polis una forma de debat simbòlic. Els ciutadans no només veuen una història: s'enfronten a les seves pròpies contradiccions.

A través de la tragèdia, Atenes es pregunta què significa ser humà, quin és el pes de la llibertat, com s'han de governar els desitjos i quin és el preu d'una decisió.

En aquest sentit, la tragèdia esdevé un camí de lucidesa: una forma d'aprendre a mirar el món i a un mateix amb veritat, responsabilitat i mesura.

ANTÍGONA

EL CONFLICTE ENTRE DUES LLEIS I LA LUCIDESA DEL DOLOR

Antígona de Sòfocles és una de les tragèdies més representatives del teatre grec antic i un dels textos fonamentals de la cultura occidental. Escrita a mitjan segle V aC, l'obra reflecteix amb profunditat els dilemes morals, polítics i religiosos que travessen la polis d'Atenes. El seu valor radica en la capacitat de presentar un conflicte irreversible en el qual dues posicions legítimes xoquen sense possibilitat d'acord. No hi ha un "dolent" i un "bo" de manera absoluta: hi ha dues formes de justícia, cadascuna amb la seva veritat i la seva limitació.

EL MITE I LA CONTINUÏTAT DEL CICLE TEBÀ

L'acció se situa a Tebes i forma part del cicle mític dels Labis, una de les genealogies més tràgiques del món grec. Antígona és filla d'Èdip, l'heroi maleït que, sense saber-ho, va matar el seu pare i es va casar amb la seva mare. Després del col·lapse de la casa reial, els seus fills, Etèocles i Polinices, moren lluitant l'un contra l'altre en una guerra fratricida per ocupar el tron de Tebes.

Aquest context de desordre i destrucció és essencial: la polis està ferida, i la necessitat d'ordre i estabilitat és urgent. És en aquest marc que apareix el conflicte d'Antígona, que se situa entre la fidelitat als morts i la llei imposada per Creont per assegurar la permanència de la ciutat.

EL DECRET DE CREONT I L'ORIGEN DEL CONFLICTE

Creont, nou rei de Tebes, promulga un decret que prohibeix enterrar Polinices —considerat traïdor a la ciutat— i ordena que el cos quedi exposat com a càstig. En canvi, Etèocles, que ha defensat la polis, rep sepultura honorable. Segons la mentalitat grega, negar l'enterrament és una de les penes més greus, perquè impedeix al difunt accedir al descans i al món dels morts.

Antígona decideix desobeir el decret. Per a ella, existeixen lleis superiors —les lleis divines i el deure familiar— que cap autoritat humana no pot anul·lar. Aquest gest inaugura el conflicte tràgic: **Antígona defensa la llei no escrita; Creont, la llei civil.**

Cap dels dos no és injust: tots dos representen valors essencials, però incompatibles en aquest context.

ANTÍGONA: FERMESA MORAL I RESPONSABILITAT PERSONAL

Antígona actua per convicció profunda. El seu deure és donar sepultura al seu germà i respectar les lleis divines que prescriuen pietat envers els morts. Per a ella, la família i el respecte ritual són principis irrenunciables. Sap que el seu acte serà castigat amb la mort, però no dubta: accepta el patiment com a part necessària de la seva responsabilitat.

La seva força és la seva coherència; la seva tragèdia, la impossibilitat de conciliar els seus principis amb la realitat política de Tebes.

CREONT: LLEI, ORDRE I DESMESURA

Creont no és un tirà en el sentit simplista del terme. Ell creu que, després del caos, la ciutat necessita estabilitat i una llei clara. La seva decisió de castigar Polinices respon a la necessitat de consolidar el poder i mantenir la cohesió de la polis.

Tanmateix, la seva rigidesa es converteix en *hybris*: la incapacitat de reconèixer els límits del seu poder i de corregir-se a temps. Quan el cor, Hèmon i el vident Tirèsias li adverteixen, Creont persisteix en el seu decret. La seva caiguda és la conseqüència de la seva ceguesa.

EL COR: LA VEU DE LA CIUTAT

El cor, format per ancians tebens, representa la comunitat. Són ells qui observen, comenten i valoren els fets. Inicialment, donen suport prudent a Creont, però progressivament reconeixen que la seva inflexibilitat pot destruir la ciutat. El cor no pren partit de manera absoluta; actua com a consciència col·lectiva i reflexiona sobre la fragilitat de la condició humana.

EL DESENVOLUPAMENT DEL DRAMA I LA REVELACIÓ DEL DOLOR

L'obra avança cap a la destrucció inevitable: Antígona és condemnada a ser tancada viva en una cova; Hèmon, promès d'Antígona i fill de Creont, se suïcida en descobrir que ella ha mort; i Eurídice, esposa de Creont, també posa fi a la seva vida després de conèixer la tragèdia del seu fill.

Aquest conjunt de morts no és gratuït: és la manera com la tragèdia revela la veritat amagada. Creont pren consciència quan ja ho ha perdut tot. El seu sofriment és el lloc de la lucidesa: només el dolor extrem el fa veure la seva equivocació.

EL SENTIT PROFUND DE L'OBRA

Antígona planteja preguntes essencials que la polis atenenca es feia al segle V aC i que segueixen vigents avui: *Què passa quan dues lleis legítimes entren en conflicte? Quins límits té el poder polític? És lícit desobeir una llei injusta? Què pesa més: el deure familiar o el deure públic? Fins a quin punt som responsables de les conseqüències de les nostres decisions?*

L'obra no dona respostes tancades. Presenta dues veritats enfrontades i mostra el preu d'aquesta col·lisió. La tragèdia resideix en aquesta impossibilitat d'harmonitzar principis fonamentals.

LA TRAGÈDIA COM A APRENENTATGE

A través dels destins d'Antígona i Creont, Sòfocles ofereix una reflexió profunda sobre la responsabilitat, els límits humans i el perill de la desmesura. L'obra educa en la prudència i convida a una mirada crítica davant el poder i davant un mateix.

En aquest sentit, Antígona és una de les grans lliçons de la cultura grega: una crida a la mesura, a la consciència i al reconeixement de la fragilitat humana.

ESTRUCTURA DRAMÀTICA

L'ARQUITECTURA DEL CONFLICTE TRÀGIC

L'estructura d'Antígona segueix el model clàssic de la tragèdia grega consolidat durant el segle V aC. Cada part té una funció específica en la construcció del conflicte i en la revelació progressiva de la veritat. Sòfocles fa servir aquesta arquitectura dramàtica per mostrar com els personatges, atrapats entre dues lleis irreconciliables, avancen de manera inevitable cap al desenllaç fatal.

PRÒLEG

El pròleg és la part inicial de l'obra i presenta el context immediat, els antecedents i la situació que desencadena el conflicte. En *Antígona*, aquesta funció recau en el diàleg entre **Antígona** i **Ismene**.

Aquí s'exposa:

- el decret de Creont que prohibeix enterrar Polinices;
- la decisió d'Antígona de desobeir-lo;
- la por i indecisió d'Ismene;
- la determinació d'Antígona d'actuar malgrat el càstig.

El pròleg estableix el nucli dramàtic: l'enfrontament entre la llei humana i la llei divina. La tensió queda plantejada des del primer moment, i l'espectador comprèn que el conflicte no té solució fàcil.

PARODOS

El **parodos** és l'entrada del cor, que canta un himne solemne després del pròleg. En *Antígona*, el cor celebra la victòria de Tebes sobre els Set Caps que la van assetjar, entre els quals hi havia Polinices. Aquest cant recorda la recent guerra fratricida i manifesta el desig de retornar a la pau.

Aquesta entrada prepara el terreny emocional: la ciutat busca estabilitat, i el cor es mostra inicialment proper a l'autoritat de Creont.

EPISODIS I ESTÀSIMS

La part central de la tragèdia alterna **episodis** (escenes dialogades entre personatges) i **estàsims** (intervencions cantades del cor). Cada episodi fa avançar el conflicte, i cada *estàsima* el comenta, contextualitza i dona una lectura moral dels fets.

- **Primer episodi:** Creont proclama públicament el seu decret i afirma la necessitat d'ordre després del caos. Apareix el guardià amb la notícia que algú ha enterrat Polinices. El cor observa, però no jutja.
 - **Primer estàsima:** el cor reflexiona sobre el poder de l'ésser, però recorda que existeixen límits que no poden ser traspassats.
- **Segon episodi:** Antígona és conduïda davant Creont. Ella admet l'acte sense vacil·lar i defensa que les lleis divines estan per damunt de les lleis humanes. Ismene intenta compartir la culpa, però Antígona ho rebutja.
 - **Segon estàsima:** el cor canta sobre el destí inexorable de la casa d'Èdip i el pes de les malediccions antigues.
- **Tercer episodi:** Hèmon, fill de Creont, intenta persuadir el seu pare perquè reconsideri el càstig. Defensa la necessitat d'escoltar el poble i actuar amb moderació. Creont interpreta les seves paraules com una deslleialtat.
 - **Tercer estàsima:** el cor reflexiona sobre la força devastadora de l'amor i la passió.
- **Quart episodi:** Antígona és conduïda a la seva condemna. En un monòleg commovedor, expressa el seu dolor per la vida que deixa enrere, però manté la convicció del seu acte.
 - **Quart estàsima:** lament sobre el destí tràgic de figures mítiques condemnades injustament.
- **Cinquè episodi:** Tirèsies, el vident, adverteix Creont que els déus condemnin la seva decisió. Davant aquesta advertència, Creont dubta per primera vegada i decideix corregir el seu error, però ja és tard.
 - **Cinquè estàsima:** el cor implora als déus pau i mesura.

ÈXODE

L'èxode és la part final de l'obra i presenta el desenllaç del conflicte. Creont arriba tard: Antígona s'ha suïcidat a la cova; Hèmon, en descobrir-la morta, també es treu la vida; Eurídice, mare d'Hèmon, se suïcida després de conèixer la tragèdia.

Aquest desenllaç en cadena mostra la força destructiva del conflicte tràgic i revela la veritat amagada: Creont reconeix finalment la seva responsabilitat i, a través del dolor, arriba a la lucidesa.

El cor conclou recordant que la felicitat només és possible per a qui actua amb prudència, i que els déus castiguen la desmesura humana.

EIXOS TEMÀTICS

LES TENSIONS QUE SOSTENEN LA TRAGÈDIA

Antígona és una obra construïda sobre grans tensions internes que no es poden conciliar. A diferència d'altres relats, aquí no hi ha un sol error o una sola culpa: hi ha dues maneres legítimes

d'entendre la justícia, dues formes de deure i dues lleis que entren en col·lisió. La força de l'obra resideix en aquesta complexa dualitat. Els eixos temàtics següents ajuden a comprendre la profunditat del conflicte tràgic.

LA LLEI HUMANA I LA LLEI DIVINA

Aquest és l'eix central de l'obra.

- **Antígona** defensa la necessitat d'honorar els morts i obeir les lleis no escrites dels déus, que considera eternes i superiors a qualsevol decret polític.
- **Creont**, en canvi, representa la llei humana i el poder civil: per preservar la pau i l'ordre de la polis, estableix una norma clara i inapel·lable.

Cap de les dues posicions no és arbitrària. El conflicte tràgic neix perquè **dues justícies legítimes es tornen incompatibles** en aquest moment.

DEURE PÚBLIC I DEURE FAMILIAR

La tragèdia mostra dues fidelitats que entren en tensió:

- L'**obligació familiar** (enterrar el germà, preservar l'honor de la casa d'Èdip),
- i el **deure polític** (garantir l'ordre i la seguretat de la ciutat).

Antígona rep el mandat de la sang i de la pietat; Creont, el mandat de la comunitat. Aquest xoc mostra que cap deure és absolut quan es posa a prova en situacions límit.

EL PODER I ELS SEUS LÍMITS

Creont expressa la fragilitat del poder quan no admet límits. El seu error no és crear una llei, sinó absolutitzar-la. La seva incapacitat per rectificar és un cas clàssic de HYBRIS.

L'obra planteja preguntes essencials:

- Què pot fer realment un govern just?
- Què passa quan una autoritat posa la llei per sobre de la vida?
- Fins a quin punt la fermesa es converteix en rigidesa?

La tragèdia recorda que l'exercici del poder necessita prudència i humilitat.

LA NOCIÓ DE JUSTÍCIA: ENTRE *diké* I *nomos*

En el fons, Antígona és una reflexió sobre la justícia:

- *Diké* → l'ordre universal, el que és just segons els déus.
- *Nomos* → la llei escrita, creada pels humans per garantir convivència.

L'obra mostra que, quan la llei civil contradiu la llei moral, el conflicte és inevitable.

Sòfocles no dona una solució; presenta els límits de cadascuna perquè l'espectador jutgi.

EL DESTÍ I LA FRAGILITAT HUMANA

El passat de la família d'Èdip pesa sobre Antígona i els seus germans. Encara que els personatges prenen decisions lliures, ho fan en un context marcat per la fatalitat del llinatge.

L'obra convida a pensar fins a quin punt som responsables del que fem o som hereus d'un destí que ens condiciona profundament. Aquesta tensió és essencial en la sensibilitat tràgica.

LA MESURA I LA DESMESURA (*sophrosyne* i *hybris*)

Un altre eix central és la idea de mesura:

- La **mesura** (SOPHROSYNE) implica prudència, equilibri i autoconeixement.
- La **desmesura** (HYBRIS) és l'excés, la rigidesa, l'orgull que porta a la caiguda.

En Antígona, Creont encarna la desmesura quan creu que pot governar sense escoltar la comunitat ni els déus. El seu error no és crear una llei, sinó negar-se a corregir-la.

La caiguda de Creont és l'advertiment moral central de l'obra.

LA VEU DEL COR: COMUNITAT I PRUDÈNCIA

El cor representa la ciutat que observa i reflexiona. És testimoni del conflicte i, sovint, la veu de la prudència. No s'identifica plenament amb cap de les parts i, en aquest equilibri, ofereix el punt de vista col·lectiu que falta als protagonistes.

La seva funció és recordar que la ciutat és fràgil i que qualsevol excés pot conduir al desastre.

EL PAPER DE LA MORT I EL DOL

La mort està present des del començament: la mort dels dos germans, la condemna d'Antígona, el suïcidi d'Hèmon, la mort d'Eurídice.

La mort no és merament un desenllaç: és un espai de significat. Antígona afirma que els morts reclamen pietat i que la ciutat no pot ignorar-los.

L'obra interroga la relació entre vida, mort i justícia: ¿què diu de nosaltres la manera com tractem els morts?

LA PARAULA I EL SILENCI

Un dels trets més potents de la tragèdia és l'ús dramàtic de la paraula: Antígona parla amb fermesa; Creont parla amb autoritat; el cor parla amb prudència.

Tanmateix, el **silenci** també esdevé eloqüent: el silenci final de Creont és la confessió de la seva derrota moral.

L'APRENENTATGE DEL DOLOR

Tota tragèdia es tanca amb una forma de lucidesa. Creont, que ho ha perdut tot, reconeix el seu error, però massa tard.

L'obra mostra que: el dolor revela la veritat; la lucidesa neix del sofriment i la responsabilitat només pren sentit quan es comprèn el límit.

ANÀLISI DEL CONTINGUT

FRAGMENTS ADAPTATS

FRAGMENT 1: ANTÍGONA ANUNCIA LA SEVA DECISIÓ

Context: Obertura de l'obra. Antígona comunica a Ismene la seva decisió de desobeir el decret de Creont.

ANTÍGONA: "Creont ha prohibit que es doni sepultura al nostre germà Polinices. Ha ordenat que el seu cos quedi exposat a la intempèrie, per ser devorat pels ocells. Jo no puc acceptar aquesta injustícia. Hi ha lleis no escrites, eternes, que cap home pot violar. I jo les obeiré, encara que m'hi vagi la vida." ISMENE: "Som dones, no podem lluitar contra els homes ni contra el poder. Pensa en el càstig, pensa en la mort." ANTÍGONA: "La mort m'espera igualment. Però morir fent el que és just és una glòria."

Tema central: La col·lisió entre llei divina i llei humana.

Anàlisi literària

- Contraposició entre la fermesa d'Antígona i la por d'Ismene.
- Diàleg breu, intens, que estableix el to tràgic.
- Ús d'oposicions retòriques: vida/mort, obediència/desobediència, justícia/violència.

Anàlisi del contingut:

- Primer plantejament del dilema moral: què pesa més, la pietat familiar o la llei civil?
- Antígona actua segons un imperatiu interior: el que és just no depèn del poder polític.
- Introducció del concepte de *nomoi ágraphoi* (lleis no escrites).

Funció dramàtica: planteja el conflicte central abans que aparegui Creont. L'espectador entén que aquesta decisió tindrà conseqüències irreversibles.

Eixos temàtics:

- Llei divina contra llei humana
- Deure familiar
- Mesura i desmesura
- El valor del coratge moral

FRAGMENT 2 : ANTÍGONA DAVANT CREONT: DUES JUSTÍCIES

Context: Antígona ha estat descoberta i portada davant Creont.

CREONT: "Tu, que has gosat desobeir la llei del rei, confessa el teu delicte?" ANTÍGONA: "No era cap delicte. No va ser Zeus qui va dictar aquesta llei, ni la Justícia que habita entre els déus. Les vostres lleis són d'un sol dia; les lleis divines són eternes." CREONT: "La ciutat necessita ordre. Qui ataca la ciutat és un enemic, fins i tot després de mort." ANTÍGONA: "Jo no vaig néixer per odiar, sinó per estimar."
--

Tema central: L'enfrontament entre dues concepcions de la justícia.

Anàlisi literària

- Diàleg antitètic: justícia divina / justícia civil.
- Frase emblemàtica d'Antígona: “no vaig néixer per odiar, sinó per estimar.”
- Creont parla amb autoritat; Antígona parla amb convicció moral.

Anàlisi del contingut:

- Antígona apel·la a principis universals.
- Creont apel·la a la responsabilitat política del governant.
- Xoc de valors irreconciliables → essència de la tragèdia.

Funció dramàtica: Moment central de confrontació. El públic veu dues raons legítimes, però incompatibles.

Eixos temàtics:

- Justícia (*diké*)
- Llei i poder
- Responsabilitat individual
- El perill de la rigidesa

FRAGMENT 3 : HÈMON I CREONT: ESCOLTAR O IMPOSAR?

Context: Hèmon, fill de Creont i promès d'Antígona, intenta salvar-la.

HÈMON: “El poble murmura que la jove no mereix la mort. Un governant ha d'escoltar la ciutat.”
CREONT: “El governant és qui marca el camí. La ciutat pertany a qui la governa.”
HÈMON: “No hi ha cap ciutat que pertanyi a un sol home.”

Tema central: Diàleg sobre el poder, la prudència i la capacitat d'escoltar.

Anàlisi literària:

- Contrapunt generacional: jove saviesa / autoritat rígida.
- Hèmon representa la mesura; Creont, la intransigència.
- Tota l'escena té un to d'advertiment.

Anàlisi del contingut:

- Reflexió sobre el límit del poder polític.
- Hèmon presenta una concepció democràtica del govern: el poder requereix escoltar.
- Creont cau en la *hybris* de creure's propietari de la ciutat.

Funció dramàtica: Obre la porta al possible canvi de Creont, que no arriba fins que és massa tard.

Eixos temàtics:

- Poder i límit
- Mesura contra desmesura
- Deure públic i responsabilitat del governant

FRAGMENT 4 EL MONÒLEG D'ANTÍGONA: CAMÍ CAP A LA MORT

Context: Antígona és conduïda a la cova on serà empresonada viva.

ANTÍGONA: “Veig davant meu la tomba que serà el meu llit de núvia. No conec el goig, ni les festes, ni el do del matrimoni. Però em queda l'honor d'haver obeït els déus. Si he pecat, que els déus m'ho facin saber; però sé que no he fet res per vergonya.”

Tema central: El destí personal, el sacrifici i la fidelitat als propis principis.

Anàlisi literària

- Lament líric d'una intensitat emocional enorme.
- Imatges nupcials invertides: la tomba com a casa i com a llit.
- Contraposició entre joventut i mort.

Anàlisi del contingut:

- Antígona assumeix la llibertat i les conseqüències de la seva decisió.
- Defensa la coherència interna com a valor suprem.
- La mort és acceptada com a espai de dignitat moral.

Funció dramàtica

- Marca el punt de no retorn.
- L'espectador comprèn que la tragèdia és inevitable.

Eixos temàtics:

- Destí
- Lleialtat familiar
- Dol i mort
- La idea de dignitat humana

FRAGMENT 5 : TIRÈSIES I LA REVELACIÓ FINAL

Context: El vident Tirèsies adverteix Creont que els déus condemnin la seva decisió.

TIRÈSIES: “El teu decret ha contaminat la ciutat. Els déus no accepten sacrificis d'un poble impur. La teva obstinació és la causa del desastre.”

CREONT: “Jo... he estat insensat. He comprès massa tard.”

Tema central: La revelació tardana, la lucidesa del dolor i el reconeixement de la pròpia culpa.

Anàlisi literària

- Tirèsies parla amb autoritat profètica.
- El llenguatge és sever i ritual.
- Creont pronuncia les paraules més tràgiques: la confessió final.

Anàlisi del contingut:

- L'ésser humà només aprèn amb el dolor.
- La saviesa arriba tard en la tragèdia.
- Concepte de *ananké* (necessitat inevitable).

Funció dramàtica: Inicia el desenllaç irrevocable: Creont decideix corregir, però ja és massa tard.

Eixos temàtics:

- Mesura i desmesura
- Responsabilitat i culpa
- Destí i necessitat
- Justícia divina

ELS PERSONATGES

FUNCIÓ DRAMÀTICA, SIMBÒLICA I TEMÀTICA

La força d'*Antígona* rau en la seva varietat de personatges: figures que representen idees, valors i tensions profundes de la condició humana. Cada personatge és una peça necessària d'un tren-closques moral que no pot encaixar sense fractura.

ANTÍGONA

Filla d'Èdip i Jòcasta. Germana d'Etèocles, Polinices i Ismene.

Funció dramàtica:

- Protagonista de l'obra.
- Activa el conflicte en desobeir el decret de Creont.
- La seva acció és l'origen i el motor de la tragèdia.

Funció temàtica

- Representa la **lleï divina**, el deure sagrat i la pietat envers els morts.
- Encara el dilema ètic entre consciència personal i lleï civil.
- Defensa el valor del coratge moral i la coherència.

Funció simbòlica

- És símbol de **resistència moral**.
- Encarnació de la fidelitat familiar.
- Figura de la dona que, en una societat patriarcal, actua amb llibertat interior.

Clau del personatge:

- Actua sabent que morirà.
- La seva llibertat no és només acció: és acceptació del destí.

CREONT

Oncle d'Antígona. Nou rei de Tebes.

Funció dramàtica

- Antagonista. Persona clau de totes les tensions dramàtiques.
- La seva decisió inicial genera el conflicte;
- La seva incapacitat per rectificar el porta al desastre.

Funció temàtica

- Representa la lleï humana, l'ordre, l'autoritat civil.
- Planteja el dilema del governant: fermesa o flexibilitat?
- Encarna la *hybris*, la desmesura del poder.

Funció simbòlica

- És símbol de l'**Estat** que busca estabilitzar-se després del caos.
- Representa els límits de la raó política.
- Figura del mal govern quan no sap escoltar.

Clau del personatge

- Només comprèn la veritat quan ho ha perdut tot.
- És la lucidesa tardana de la tragèdia.

ISMENE

Germana d'Antígona.

Funció dramàtica

- Contrapunt inicial d'Antígona.
- Ajuda a mostrar la tensió entre por i deure.

Funció temàtica

- Representa la prudència, la por i l'acceptació de la llei civil.
- Mostra la vulnerabilitat de les dones en la polis.
- Encara el dilema de l'obediència amb por, no des de la convicció.

Funció simbòlica

- Síntoma de la fragilitat humana davant del poder.
- Figura del ciutadà que evita el conflicte.

Clau del personatge

- Ismene no és covarda: és realista segons els codis socials del seu temps.

HÈMON

Fill de Creont i promès d'Antígona.

Funció dramàtica

- És el pont entre els dos bàndols.
- Intenta evitar la tragèdia.
- És l'última possibilitat de reconciliació.

Funció temàtica

- Representa la **mesura** (*sophrosyne*).
- Defensa la necessitat d'escoltar el poble.
- Introdueix una visió política més democràtica i flexible.

Funció simbòlica

- Simbolitza la **veu del seny** i del diàleg.
- Figura del jove que vol conciliar deures familiars i deures cívics.

Clau del personatge

- La seva mort és el cop definitiu que trenca Creont i revela la dimensió moral del seu error.

TIRÈSIES

Vident cec, figura recurrent del cicle tebà.

Funció dramàtica

- Personatge revelador. Aporta la veu dels déus i del destí. El seu testimoni canvia l'actitud de Creont.

Funció temàtica

- Representa la *sapientia*, la saviesa i la mirada que traspassa l'aparença.

- Mostra que el poder polític no pot ignorar la voluntat divina ni l'ordre natural.
- És el recordatori del límit humà.

Funció simbòlica

- Figura del **coneixement tràgic**.
- Simbolitza l'autoritat moral irrefutable.

Clau del personatge

- És ell qui desperta, massa tard, la consciència de Creont.

EURÍDICE

Esposa de Creont i mare d'Hèmon.

Funció dramàtica

- Apareix al final per revelar l'abast total de la tragèdia.

Funció temàtica

- Representa el dolor extrem davant la pèrdua.
- Incorpora la dimensió familiar del conflicte de Creont.

Funció simbòlica

- Simbolitza el preu que paga la casa del governant pels seus errors.

Clau del personatge

- La seva mort silenciosa és la condemna definitiva de Creont.

EL GUARDIÀ

Figura secundària però fonamental.

Funció dramàtica

- Introdueix l'humor tràgic i la quotidianitat.
- Porta la notícia que desencadena la identificació d'Antígona.

Funció temàtica

- Representa el ciutadà comú, pragmàtic i sense ideals heroics.
- Mostra la burocràcia del poder.

Funció simbòlica

- La seva por i cautela reflecteixen la vulnerabilitat del poble davant del poder.

EL COR DE TEBA

Grup d'ancians tebens.

Funció dramàtica

- Comenta, interpreta i equilibra el drama.
- Ofereix la veu de la polis i reacciona a la progressió dels esdeveniments.

Funció temàtica

- Reflexiona sobre l'ésser humà, la justícia, la mesura i el destí.
- Representa la prudència i l'experiència.

Funció simbòlica

- És la consciència col·lectiva.
- Representa la ciutat que observa la caiguda del governant i la força del deure moral.

Clau del personatge

- És la veu que ens guia a la interpretació del sentit profund de la tragèdia.

ACTIVITATS D'APRENTATGE I AVALUACIÓ

1. ACTIVITATS D'APRENTATGE

1.1. Comprensió del conflicte central

Indicació: Explica, amb les teves paraules, quin és el conflicte principal d'*Antígona*.

Objectiu: Entendre el dilema tràgic: dues lleis legítimes.

- Què defensa Antígona?
- Què defensa Creont?
- Per què tenen raó tots dos?

1.2. Comparació entre llei divina i llei humana

Objectiu: Relacionar l'obra amb dilemes ètics contemporanis.

- Defineix "lleï divina" segons Antígona.
- Defineix "lleï humana" segons Creont.
- Escribeu un exemple actual on també hi hagi un conflicte entre dos valors legítics.

1.3. Estructura dramàtica

Objectiu: Dominar l'estructura formal de la tragèdia.

- Identifica el pròleg, la *parodos*, dos episodis i l'èxode.
- Explica quina funció dramàtica té cadascun

1.4. Els personatges d' *Antígona*: funcions i simbolismes

Objectiu: Comprendre com cada personatge contribueix al conflicte i als temes de l'obra.

Llegeix la fitxa de personatges inclosa al dossier i completa la graella següent. Has d'explicar, amb les teves paraules: funció dramàtica; funció temàtica; funció simbòlica; evolució del personatge; frase o acció que el defineix (cita breu pròpia o de l'obra).

Personatge	Funció dramàtica	Funció temàtica	Funció simbòlica	Evolució	Frase/acció clau
Antígona					
Creont					
Ismene					
Hèmon					
Tirèsies					
Eurídice					
Cor					

1.5. Simbolisme del cor

Indicació: Explica què representa el cor dins la tragèdia.

Objectiu: Analitzar el cor com a consciència col·lectiva.

Preguntes guia:

- Quin paper té en relació amb Antígona?
- Quina visió té de Creont?

- Representa la ciutat? Les lleis? La prudència?

1.6. L'himne a l'ésser humà

Indicació: Llegeix el primer estàsima i respon:

Objectiu: Connectar èpica, tragèdia i filosofia

- Quina visió presenta sobre la capacitat humana?
- A quins perills al·ludeix?
- Per què és un text tan famós?

2. ACTIVITATS CREATIVES

2.1. Carta d'Antígona des de la cova

Escriu una carta final d'Antígona a Ismene, Hèmon o Creont.

Objectiu: Treballar empatia, veu literària i comprensió profunda del personatge.

2.2. Judici a Antígona

Simulació a classe amb papers assignats: Defensa, Fiscalia, Antígona, Creont, Testimonis, Cor i Jurat.

Objectiu: Argumentar, debatre i entendre els matisos del dilema.

2.3. Diari de Creont

Escriu tres entrades del diari personal de Creont:

- Quan dicta el decret
- Després de parlar amb Hèmon
- Després del desenllaç

Objectiu: Explorar l'evolució interna d'un personatge tràgic.

2.4. Adaptació audiovisual

- Creació d'una escena breu (1–2 minuts) gravada amb mòbil:
- Escena Antígona–Creont
- Escena Antígona–Ismene
- Profecia de Tirèsies

Objectiu: Treballar llenguatge audiovisual i expressió corporal.

2.5. Vinyeta o storyboard

- Representació gràfica d'un moment clau.

Objectiu: Comprensió profunda i síntesi visual.

3. ACTIVITATS D'AVALUACIÓ

3.1. Preguntes breus de comprensió

- Per què Antígona desobeeix la llei de Creont?
- Quina és la posició d'Ismene?
- Per què Creont considera traïdor Polinices?
- Quin paper té Hèmon en el conflicte?
- Què diu Tirèsies a Creont?
- Per què la tragèdia acaba tard?

3.2. Comentari de text

Fragment: Antígona davant Creont (fragment 2 del Paquet 2).

Pautes:

- Contextualització
- Tema
- Personatges
- Recursos literaris
- Concepte de llei divina
- Tragèdia i dilema moral

3.3. Pregunta de reflexió

Creus que Antígona hauria d'haver buscat una altra manera d'honorar el seu germà o la seva acció era inevitable?

Objectiu: reflexió ètica i argumentació escrita.

RÚBRICA D'AVUACIÓ

Criteri	10-9	8-7	6-5	4-0
Comprensió del conflicte tràgic	Explicació profunda, precisa i madura	Explicació correcta, amb algun matís perdut	Explicació parcial, manca profunditat	No entén el conflicte
Anàlisi dels personatges	Analitza funcions, evolució i simbolisme amb precisió	Analitza correctament, però amb menys profunditat	Anàlisi superficial	Errors o manca d'anàlisi
Interpretació temàtica	Domina tots els eixos temàtics amb exemples	Domina la major part	Domini parcial	No identifica temes
Expressió escrita	Cohesió, claredat i maduresa	Bona expressió, amb alguna imprecisió	Expressió correcta però simple	Expressió deficient
Argumentació	Argumenta amb coherència i exemples	Argumenta, però poc profund	Argumentació feble	Sense argumentació